

PURII Roman, FLEYCHUK Mariya

UNIVERSAL BASIC INCOME AS A FOUNDATION OF HAPPINESS-ORIENTED ECONOMIC POLICY OF A CONTEMPORARY STATE

In Happiness And Contemporary Society : Conference Proceedings Volume (Lviv, March, 20-21, 2021). Lviv:

SPOLOM, 2021. P. 238-243. <https://doi.org/10.31108/7.2021.52>

ISBN 978-966-919-697-2

ПУРІЙ Роман, ФЛЕЙЧУК Марія

БАЗОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ДОХІД – ОСНОВА ЩАСТЯОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

// Щастя та сучасне суспільство : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Львів, 20-21 березня 2021 р.). – Львів : СПОЛОМ, 2021. С. 238-243. <https://doi.org/10.31108/7.2021.52>

ISBN 978-966-919-697-2

PURII Roman

MD, MBA

*Director and Co-founder of the Ukrainian Institute for Happiness Research
(Lviv, Ukraine)*

FLEYCHUK Mariya

Doctor of Economic Sciences, Full Professor,

*Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine,
Professor of University College of Enterprise and Administration (Lublin, Poland)
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies,
The Ukrainian Institute for Happiness Research (Lviv, Ukraine)*

UNIVERSAL BASIC INCOME AS A FOUNDATION OF HAPPINESS-ORIENTED ECONOMIC POLICY OF A CONTEMPORARY STATE

The contemporary capitalistic social order has reached its apogee and starts to decline. COVID-19 pandemic has exacerbated economic and financial problems. Digitalization of production processes, automation and robotization of production leads to the elimination of jobs, and hence, to a reduction of the tax base that leads to the destruction of existing institutions of social security. Universal Basic Income or Unconditional Basic Income (UBI) as a way of distribution of public goods and a form of social welfare has been considered in recent decades as the foundation for a social component of a new social order. We interpret UBI in terms of the Ukrainian citizens' happiness. The main task of the government in this respect is to eliminate factors of social discomfort in citizens' lives. UBI as a passive income provides a citizen with the feeling of dignity, creates favourable conditions for self-accomplishment, strengthens national identity, provides economy and the Ukrainian commodity producers with solvent customers. The Single Digital Fiscal Accounting Payment System (SDFAPS) is introduced as a tool for UBI implementation; it eliminates corruption and serves as a foundation for a new social justice.

Keywords: Universal Basic Income (UBI), happiness, a new social order, Single Digital Fiscal Accounting Payment System (SDFAPS).

ПУРІЙ Роман

лікар, магістр ділового адміністрування

*Директор та співзасновник Українського інституту дослідження щастя
(Львів, Україна)*

ФЛЕЙЧУК Марія

доктор економічних наук, професор,

*академік Академії наук вищої школи України,
професор Вищої школи підприємництва та управління (Люблін, Польща)
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнології імені С. Гжицького,
Український інститут дослідження щастя (м. Львів, Україна)*

БАЗОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ДОХІД – ОСНОВА ЩАСТЯОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Сучасний капіталістичний суспільний лад західної цивілізації досягнув вершини свого розвитку і очевидно занепадає. Пандемія Covid-19 ще більше загострила як економічні, так і фінансові проблеми. Цифровізація виробничих процесів, автоматизація і роботизація виробництва призводить до ліквідації робочих місць, а відтак, до зменшення бази оподаткування, що призводить до руйнування наявних інституцій соціального забезпечення. Як основу соціального компоненту нового суспільного ладу, впродовж останніх десятиріч, розглядають базовий або безумовний соціальний дохід як один зі способів розподілу суспільних благ та форму соціального забезпечення. Ми розглядаємо БСД крізь призму щастя громадян України. Головним завданням уряду повинно стати усування з життя громадян факторів соціального дискомфорту. Базовий соціальний дохід як пасивний дохід забезпечує відчуття гідності громадянина, створює сприятливі умови для самореалізації людини, зміцнює національну ідентичність, забезпечує економіку і українського товаровиробника платоспроможним споживачем. Єдина цифрова фінансово-облікова платіжна система розглядається як інструмент запровадження базового соціального доходу. ЄЦФОПС ліквідує корупційні схеми і слугує основою нової соціальної справедливості.

Ключові слова: базовий соціальний дохід, щастя, новий суспільний лад, Єдина цифрова фінансово-облікова платіжна система.

***“Не повинен бути бідним громадянин
такої багатой країни як Україна!”***

Сучасний капіталістичний суспільний лад західної цивілізації досягнув вершини свого розвитку і, очевидно, занепадає. Пандемія Covid-19 ще більше загострила, як економічні, так і фінансові проблеми. Особливо це відчутно в соціальній сфері. Цифровізація виробничих процесів, автоматизація і роботизація виробництва, призводять до ліквідації робочих місць і цілих галузей виробництва, а відтак до зменшення бази оподаткування, внаслідок чого руйнуються наявні інституції соціального забезпечення: пенсійна система, медична, освітня, захист малозабезпечених верств населення. Сучасні технологічні можливості руйнують існуючий суспільний лад, поглиблюючи прірву між жменькою супербагатих, багатих і рештою населення, значна частина якого вже знаходиться за межею бідності. Провідні політики і економісти світу зайняті пошуком виходу з ситуації, яку посилює безкінечна низка економічних, фінансових і політичних криз, а зараз і пандемія коронавірусу.

Сучасні виробничі технології дають можливість забезпечити людство всім необхідним для ситого, безбідного життя. Проблема в тому, що переважна більшість населення планети – неплатоспроможна. Маємо **замкнене коло** проблем, які нарастають, поглиблюються і посилюються. Тобто світ страждає від застарілої системи розподілу суспільних благ, а це означає, що існуючий суспільний лад відмирає. Суспільство потребує нового підходу до способу розподілу суспільних

благ і *контрольованого преходу* на новий суспільний лад, тому що стихійний перехід, як це було в минулій нашій історії, людство може не пережити.

Як основу соціальної складової нового суспільного ладу, впродовж останніх десятиріч, розглядають ідею базового або безумовного соціального доходу як один зі способів розподілу суспільних благ і форму соціального забезпечення, згідно з якою кожен громадянин отримує гарантований мінімум грошового забезпечення, який виплачується державою або органом місцевого самоврядування [1].

Безумовний Базовий дохід (анг. Universal Basic Income або як його ще називають unconditional basic income (UBI)) – це періодична виплата готівкового платежу, безумовно надана всім на індивідуальній основі без перевірки коштів або вимоги працювати.

У 1986 р. заснована Європейська мережа основного доходу (The Basic Income European Network (BIEN)), покликана сприяти інформованому обговоренню концепції базового доходу в Європі. Сутність цієї концепції і можливість її реалізації в Україні донедавна не розглядалась.

Найбільш масштабно, на мою думку, до проблеми підійшли Гевлич І.Г. і Гевлич Л.Л. в роботі під назвою “Базовий дохід в контексті вирішення проблем соціального захисту населення України” [1]. Посилаючись на ряд міжнародних документів, вони пишуть: “Декларація прав людини наголошує: “Кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави”. (стаття 22) та “Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний огляд та відповідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров’я, добробуту її самої та її сім’ї і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини” (стаття 25). У статті 46 Конституція України декларує: “Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом”. Механізми соціального захисту *залежать від національних традицій і можливостей*”.

Але ці декларації гарно дивляться лише на папері. В реальності це важка державна машина – малоефективна в роботі і дорога в утриманні. Насправді розмір соціального забезпечення детермінується рівнем розвитку економіки країни, рівнем доходів працюючого населення, вартістю утримання бюрократичної машини, що обслуговує програму соцзабезпечення і корупційною складовою.

Але вихід є. Це Єдина цифрома фіскально-облікова платіжна система (ЄЦФОПС) [5].

ЄЦФОПС – разом з радикальною податковою і пенсійною реформою – спрощує та здешевлює і збір коштів, і їх розподіл, усуваючи людський фактор з процесу та гарантуючи нову соціальну справедливість і рівність в правах для всіх громадян України.

В деякому сенсі базовий соціальний дохід є безумовною складовою системи соціального захисту населення з боку держави. На відміну від інших видів соціального захисту, надання базового доходу є безумовним, автоматичним для усіх громадян незалежно від їх віку, статі, фінансового становища, працевлаштування, місця проживання тощо.

Варто зазначити, що ідея БСД зовсім не нова. У XIX столітті ця ідея викладалась у роботах Томаса Пейна і маркіза де Кондорсе (як одноразова виплата мінімального доходу всім особам старше 21 року *з податків на власників земельних ділянок*). У 1918 р. математик, філософ, політичний мислитель, лауреат Нобелівської премії в галузі літератури Бертран Рассел виступив за соціальну модель, одним з центральних аспектів якої була ідея гарантованого мінімуму. У 1924 р. Майор Дуглас запропонував механізм “соціального кредиту”, що вимагав виплату всім домогосподарствам щомісячного “національного дивіденду”.

Новий розвиток ідеї базового доходу отримали в Європі у 80-і роки XX ст. – у Данії, Нідерландах, Франції. Членами ВІЕН сьогодні є вчені, студенти, фахівці-практики у сфері соціальної політики, люди які беруть активну участь в роботі політичних, громадських, і релігійних організацій вже не тільки Європи, а й усього світу.

Український інститут дослідження щастя [2] розглядає ідею БСД через призму щастя громадян України. На нашу думку, в цьому аспекті, головне завдання уряду є усунення з життя громадян факторів соціального дискомфорту – всього того, що робить громадянина нещасним.

Базовий соціальний дохід або гарантований мінімум формується з доходу, отриманого від підприємств чи ресурсів, які належать державі (часто – соціальні дивіденди), і є основним компонентом багатьох пропонованих моделей соціалізму.

Ми розглядаємо БСД не як урядову подачку бідним, або форму соціального забезпечення, а як належний акціонерам дохід в грошовому еквіваленті від інвестиції чи іншої власності, що використовується, і це є *форма пасивного доходу*. Це докорінно змінює сутність ідеї! Принизлива урядова подачка замінюється капіталістичною нормою – *це рента, як пасивний дохід співвласника землі, надр, угідь, держпідприємств та іншого*. Така ідея відповідає Концепції сталого розвитку ООН [3] і нашій концепції “держава щасливих людей” [4]. І це скоріше неокapіталізм, ніж соціалізм.

“Безумовно, є певна антитеза до трудової етики сучасності щодо несправедливості і навіть шкідливості благ, отриманих не в обмін на працю, а безкоштовно, без ніяких зусиль... Допомога старим, дітям, людям з особливими потребами здійснюється у кожній державі світу” [1]. Тобто: а) допомога – це гуманно; б) допомога таки виплачується, але система застаріла, важка в управлінні і дорога в утриманні, що потребує докорінної модернізації; в) далеко не всі громадяни погодяться жити на рівні прожиткового мінімуму; г) ліквідувавши існуючі структури і автоматизувавши процеси збору податків і їх розподілу, вивільняється значні кошти, які підуть на збільшення виплат.

“Велика кількість людей є прагголіками не заради зміцнення свого фінансового становища, а тому, що знайшли своє покликання, свою справу, свою любов. Чи задовольняться вони базовим доходом? Знову ні. Крім того, базовий пасивний дохід дає тільки прожитковий мінімум, а мрії людей здобути престижну

освіту, мандрувати, вдягати брендові речі, їздити на нових авто не “вкладаються” у споживчий кошик. Для їх втілення потрібні додаткові кошти, які надасть зайнятість, а не соціальна допомога” [1].

Противники концепції базового доходу вважають, що практична її реалізація призведе до інфляції, бо усі громадяни отримають додатковий дохід грошовій формі. Тут слід ще раз наголосити на тому, що мова не йде про додаток до існуючих соціальних виплат, а про заміну базовим доходом усієї соціальної допомоги, тобто новий більш справедливий перерозподіл соціальних благ.

Базовий соціальний дохід як *пасивний дохід* вирішує цілий ряд проблем:

- насамперед вирішує проблему бідності: скоротиться смертність від недоїдання і втрати імунітету;
- звільняє людей від стресу, пов'язаного з відчуттям безвиході, непевності, покинутості, неповноцінності, зменшиться кількість самогубств з цим пов'язаних;
- забезпечує відчуття гідності громадянина;
- цементує націю і мотивує громадян поважати свою країну і захищати її;
- звільняє громадянина від “роботи заради виживання” і дозволяє самореалізацію в справі, що робить його щасливим;
- забезпечує економіку і українського товаровиробника платоспроможним споживачем, що дає поштовх до розвитку всіх форм підприємництва;
- усуває гендерну нерівність. Домогосподарки отримають власний дохід. Наприклад, відсутність трудового стажу не дає їм права на отримання пенсії. Це ризик, що не робить жінку щасливою. БСД усуває цю соціальну несправедливість і пов'язане з цим домашнє насильство;
- люди, які перестануть бути потрібними на роботизованих підприємствах, отримають матеріальне забезпечення на період перекваліфікації чи пошуку нової роботи. А це дозволить ліквідувати частину функцій центрів зайнятості;
- ЄЦФОПС [5] ліквідує корупційні схеми в системі соцзабезпечення разом з бюрократією і приниженнями, що доводиться переживати при “вибиванні” пілг. А БСД прибирає цю несправедливість;
- замінить собою всі інші соціальні виплати, що значно збільшить самі виплати за рахунок ліквідації бюрократичних структур.

З початку XIX століття обговорюється ідея БСД. У 1986 р. заснована Європейська мережа основного доходу, до вивчення і популяризації ідеї залучено багато вчених і громадських діячів. Деякі країни частково впровадили ці ідеї в життя. Але виникає питання: чому до цього часу ідея БСД не знайшла широкої підтримки і повсюдного впровадження? На нашу думку, причин декілька:

- в епоху розвитку капіталістичного суспільного ладу зростав притік трудових ресурсів, а з ростом зайнятості зростали і поступлення в пенсійні фонди, проблем з виплатами не було, а тому ідеї БСД ігнорувались;
- сьогодні проблема назріла, як ніколи, але уряди не бажають втрачати контроль над грошовими потоками і свою роль “щедрої руки” і “опікуна трудищих”;
- глибоке нерозуміння проблеми, що наростає;
- відсутність, до недавня, технічних можливостей для впровадження БСД на базі ЄЦФОПС.

Висновки. В Україні не бракує товарів. Українцям бракує грошей. Відкладений попит, неплатоспроможне населення, зменшення купівельної спроможності національної грошової одиниці призводить до скорочення споживання, а це зумовлює скорочення виробництва, скорочення персоналу і подальше падіння споживання. Ми пропонуємо, для запуску економіки, піднімати купівельну спроможність населення шляхом впровадження базового соціального доходу на базі ЄЦФОПС. Сучасні технологічні можливості дозволяють впровадити ці системи в життя суспільства.

Джерело фінансування – те ж, що і в теперішній системі субсидій, з тою різницею, що вона стає *монетизованою і поширюється на всіх громадян*. Особливістю нашої пропозиції є те, що скористатись грішми зможуть тільки ті громадяни, які не отримують жодного доходу протягом 20-30 календарних днів. Громадяни з доходами отримуватимуть кошти на свої персональні пенсійні рахунки. Радикальна податкова, земельна і пенсійно-страхова система запустить висхідну спіраль економічного розвитку економіки держави, де ріст доходів стимулюватиме споживання, а платоспроможний попит – пропозицію.

ЛІТЕРАТУРА

- Gevlych I.G., Gevlych L.L. Базовий соціальний дохід в контексті вирішення проблем соціального захисту населення України. Режим доступу: <https://jeou.donnu.ua>
- <https://ukr-happiness-institute.com>
- <https://happyplanetindex.org>
- Purii R. Happiness of citizen as goal of a state management model // Щастя та цивілізаційний розвиток: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 14-15 листопада 2019 р.) Львів, С. 36-37.
- Пурій Р.П. Єдина цифрова фінансово-облікова платіжна система як засіб зміцнення економічної безпеки України/ Пурій Р.П. Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції : матеріали щорічної наукової конференції професорсько-викладацького складу та аспірантів Львівського торговельно-економічного університету / [відповід. за вип.: проф. Семак Б. Б.]. – Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2017. – 440 с. – С. 148.
- Пурій Р., Луц У. Планування щасливого життя, Львів : Літопис, 2019.
- Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою – доповідь Українського інституту майбутнього. <https://hvylya.net/analytics/economics/ukraina-2030e-kraina-z-rozvinutoju-cifrovoju-ekonomikou.html>